

Näitused Tartu Ülikooli ajaloo muuseumis aastail 2006–2010

TERJE LÕBU

MA, TÜ ajaloo muuseumi näituste ja ürituste osakonna juhataja

Tartu Ülikooli ajaloo muuseumi näitusetegevus on viimase viie aasta (2006–2010) jooksul jätkunud sama intensiivselt kui XXI sajandi esimestel aastatel, pakkudes muuseumis käijatele mitmekülgeid elamusi teaduse, ajaloo ja kunsti vallast. Muuseum on eksponeerinud näitusi nii toomkirikus kui ka vanas anatoomikumis, kasutades väljapanekuteks nende hoonete eri ruume, alates toomkiriku fuajeest kuni valge saalini ja anatoomikumi rotundini. Kõige enam sai näha näitusi 2007. aastal, mil muuseum pakkus vaadata 17 näitust ja väljapanekut oma ruumides, millele lisandusid rändnäitused maakondades ja Tallinnas. Kuna sel aastal tähistas Tartu Ülikool oma 375. aastapäeva, oligi mitu näitust pühendatud ülikoolile ja tema ajaloole.

Muuseum on koostanud igal aastal vähemalt kaks sisukat ja töömahukat näitust, mis muu hulgas tutvustavad põhjalikumalt ka muuseumi kogusid. Näitusteplaani koostades on järgitud põhimõtet, et üks näitus kajastaks teadusajalugu, teine ülikooli ajalugu. Näitustega kaasneb haridusprogramm, mida saab jätkata ka pärast näituse mahavõtmist. Peale kahe suure näituse koostab muuseum teaduspäevadega kaasnevaid väljapanekuid, milles arhiivi- ja fotomaterjali abil laiendatakse teaduspäeval kõne all olnud teemat.

Foto 1. Vaade näitusele „Tartu Ülikool 1919-2009“ (A. Tennuse foto)

Suur osa muuseumi väljapanekutest olid külalisnäitused, mis on jõudnud TÜ ajaloo muuseumisse välisriikide saatkondade ja mitme kultuuriühingu kaudu. Ikka ja jälle on muuseum, eriti valge saal, olnud hinnatud ja ihaldatud eksponeerimispaik kunstnike ja fotograafide seas.

Muuseum on jätkanud ka rändnäituste traditsiooni, tehes seda kas ülikooli regionaaltegevuse raames, kus muuseumi näitusi eksponeeritakse eelkõige ülikooli kolledžites, või on meie näituste vastu tundnud huvi teised Eesti muuseumid.

Vaadeldaval ajavahemikul tehti ka suuremaid või väiksemaid muutusi muuseumi püsiekspositsioonis. Nimetamisvääraseim uuendus oli 20 aastat muutumatuna püsinud ekspositsiooni asendamine näitusega „Eesti ülikool 1919–2009“.

Toimunud näitused

2006

Näitusesaal

Ajalooring 60. Me mõtted on priid (MTÜ Ajalooring)

Kromatograafia ja elektrofreesi ajaloost (koostajad H. Hagu, L. Kriis, kujundaja M. Sakson)

200 aastat ümbermaailmareisist Adam Johann von Krusensterni juhtimisel (koostaja T. Lõbu, kujundaja M. Sakson)

Valge saal

Ungari UNESCO kultuuripärand (Ungari Instituudi vahendusel)

Leedu kunstniku Alfonsas Vilpišauskase maalid

Kuulsad tinast medaliseeriad. Medalid Vana-Vene riigi ajaloost (Narva Muuseum)

Salzburgi kunstimaastikud (Austria Suursaatkonna vahendusel)

550 aastat Greifswaldi Ülikooli. Traditsioon ja tulevik Läänemere ääres (Greifswaldi Ülikool)

Missugune sa olid, Venemaa? (ajaleht Pjarnuski Ekspress)

Teadusfoto 2006. Esimene teadusfoto võistlus Eestis (MTÜ Teadusfoto)

Tartu Ülikooli raamatukogu kodu 1806–1981 (TÜ Raamatukogu)

Tallinn ja tema dokumendid (Tallinna Linnaarhiiv)

Dokumente Gustav Adolfi gümnaasiumi vanimast ajaloost (Tallinna Linnaarhiiv)

Andres Sütevaka maalinäitus „Manemaastikku köituvad väljad”

Austria fotograafi Erich Lessingu „1956. a sündmused Ungaris” (Austria Suursaatkonna vahendusel)

Muuseumi kohvikuruumis

Raudtee ja ülikool. 130 aastat raudtee jõudmisest Tartusse (koostaja V. Lell, kujundaja M. Sakson)

Rändnäitused

Raudtee ja ülikool (Eesti Raudteemuuseum)

Kuue samba kutse (Kuressaare Kultuurikeskus, Võrumaa Keskraamatukogu, Türi Kolledž)

Otsin õnne. Richard Ritsing 100 (Lääne-Virumaa Keskraamatukogu)

2007

Näitusesaal

Tartu Akadeemiline Meeskoor — 95 (koostaja T. Lõbu, kujundaja M. Sakson)

Liivimaa vaimuelu 17. sajandil (koostaja L. Leppik koos TÜ Raamatukoguga, kujundaja M. Roosi)

Valge saal

Soome filosoof ja ühiskonnategelane J. V. Snellman (Soome Suursaatkonna vahendusel)

Uued võimalused taastuenergia kasutamiseks: Islandi kogemus (Islandi Suursaatkond Põhjamaade Ministrite Nõukogu vahendusel)

Leedu kunstniku Gintautas Vaicyse maalid

Inimese sünd 2007 (Tartu fotoklubi)

E. Lessing. 75 pilti Euroopast (Austria Suursaatkonna vahendusel)

Varssavi vanadel postkaartidel (Poola Suursaatkonna vahendusel)

Holograafia. Ukraina kultuuripärand (Ukraina Suursaatkonna vahendusel)

Tartu Ülikool 375 (koostaja T. Lõbu, kujundaja M. Sakson)

Meie Põhjala (Põhjamaade Ministrite Nõukogu vahendusel)

Kingitused Tartu Ülikooli 375. aastapäevaks (koostaja T. Lõbu, kujundaja M. Sakson)

Morgensterni saal

Johann Skytte ausamba ideekavandid

Ülikool filateelias (koostaja V. Väli)

Ülikool juubelimeenetel ja kingitused juubeliteks (koostajad I. Ilomets, T. Lõbu, kujundaja M. Sakson)

Ilmar Kruusamäe joonistused „Joon istus”

Vana Anatoomikum

Ahhaa Panoptikum (Soome firma Panoptikum Hamari & Kartunen, koos Ahhaa ja TÜ arstiteaduskonnaga)

Rändnäitused

Tartu Ülikool — 350 (Lääne-Virumaa, Viljandi, Võru, Pärnu, Järva-maa, Tallinn)

Otsin õnne. Richard Ritsing — 100 (Narva Muuseum)
200 aastat übermaailmareisist A. J. v. Krusensterni juhtimisel (Kilt-
si Põhikool, Eesti Põllumajandusmuuseum, Eesti Ajaloomuuseum)
Kuue samba kutse (Pärnu Kolledž)

2008

Näitusesaal

Elavad ja laulvad pildid. 112 aastat esimesest kinoetendusest Eestis
(Eesti Ajaloomuuseumi näitus)
EÜE betoneerib Eestimaad. Näitus Eesti Üliõpilaste Ehitusmale-
vast (koostaja T. Lõbu, kujundaja M. Sakson)
Tervise kaitsel. Näitus TÜ tervishoiu instituudi ajaloost ja hügieen-
nikute osast Tartu linna sanitaarolude uurimisel ning eestlaste
hügieeniharjumuste kujundamisel (koostaja T. Lõbu, kujundaja
M. Sakson)

Valge saal

Attila Loranti fotonäitus „Silmapiiri taga”. Näitus Andide ja Amazo-
nase jõe äärsetest indiaanikultuuridest (Ungari Instituut)
Kursi koolkond 20
Krakow — lummas linn (Poola Suursaatkonna vahendusel)
Inimese sünn — 2008 (Tartu fotoklubi)
Meie värvilised impulsid (Tartu Kunstikooli vabaklassi tööd)
Eesti teadusfoto 2008 (MTÜ Teadusteave)
Armastatud Afganistan (Õnne Pärli fotod)
Siberi eestlased (Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Kirjandusmuuseum)
Siberi muld, seto süda (Marge Laasti fotonäitus)

Morgensterni saal

Tartu muinsuskaitsepäevad 14.–17. aprillil 1988 (T. Ilomets)

Vana anatoomikum

Eesti arstid eksilis (Eesti Tervishoiu Muuseum)

Väljapanekud teaduspäevadel

Eesti Teaduste Akadeemia — 70 (L. Leppik)

Väljapanek Tartu Linnamuuseumis Uppsala-Tartu sõpruspäeval
„Uppsala-Tartu akadeemilised sidemed“ (V. Valder)

Rändnäitused

200 aastat ümbermaailmareisist A. J. v Krusensterni juhtimisel
(Muhu Muuseum, Sõru Muuseum)

Herba. Näitus rahvameditsiinist (Muhu Muuseum)

Liivimaa vaimuelu 17. sajandil (Rõngu ja Kambja kool)

Tartu Ülikool 375 (Türi kolledž)

2009

Näitusesaal

Struveta poleks satelliittelevisiooni (koostajad U. Paloveer, V. Valder, L. Leppik, kujundaja M. Sakson)

Eesti ülikool 1919–2009 (koostaja T. Lõbu, kujundaja M. Sakson)

Valge saal

Tuhande sammuga... (Valik Eesti Rahva Muuseumi fotokogust)

Lipnik Stooli kõrgepinge. Soome sõda 1809. a (Soome Instituudi vahendusel)

Inimese sünd 2009 (Tartu fotoklubi)

Portugali keraamika. Azulejo kunst Portugalis (Portugali Suursaatkonna vahendusel)

Näitus-installatsioon „Ararati vallutamine“ (koostaja E. Tammik-saar, kujundajad A. Kull, M. Sakson)

Euroopa – areng jätkub (Austria Suursaatkonna vahendusel)

Palume Teid... (Tartu Ülikooli ürituste kutsed, koostaja V. Lell)

Indrek Ilometsa annetused muuseumile

Uudista universumit. EENeti ja Tartu Observatooriumi arvutijoonistuste võistluse parimad tööd

Morgensterni saal

Mineviku tulevik A. D. 2009. Tartu Restauraatorite Ühingu looming

Teaduspäeva väljapanekud

Põllumajandus Tartu Ülikoolis (L. Leppik)

Professor Eduard Laugaste (koostöös Eesti Kirjandusmuuseumiga)

Näitus TÜ matemaatika-informaatikateaduskonna hoones

Pool sajandit arvutit Tartu ülikoolis 1959–2009 (koostaja U. Palo-
veer, kujundaja M. Sakson)

2010

Valge saal

Tõus Araratile 180 aastat hiljem. Jaan Künnapu fotonäitus

90 aastat Emakeele Seltsi (koostas Emakeele Selts)

Tartu- ja võrukeelsete raamatute rändnäitus (koostas Võro Insti-
tuut)

Inimese sünd 2010 (Tartu fotoklubi)

Teine koht. Maris Tuulingu maalinäitus

Orient et Occident (R. Langsepp)

Alkeemiast keemiani. Ajalooline laboriklaas (koostajad T. Lõbu,
S. Sisask, kujundaja M. Sakson)

Nikolai Pirogov 200 (L. Leppik, T. Lõbu)

Irene Maaros 100 (T. Lõbu)

Teaduspäeva väljapanekud

Poola president Władysław Raczkiewicz 125 (L. Leppik)

Taavet Rootsmäe 125 (L. Leppik, TÜ museoloogia õppekava üliõpi-
lased)

Rändnäitused

Palume Teid... (Tartu Ülikoolis toimunud ürituste kutsed) (Narva
Kolledž, Pärnu Kolledž, Türi Kolledž, Viljandi Kolledž)

Tervise kaitsel (Eesti Tervishoiu Muuseum)

200 aastat ümbermaailmareisist A. J. von Krusensterni juhtimisel
(Mahtra Muuseum)